

Išlaikykite instrumento vertę

PRAĖJUSIŲ METŲ „MUZIKOS BARŲ“ NR. 9-12 ĮMONĖS „TONUS VIVUS“, FORTEPIJONŲ IR PIANINŲ KOMPANIJOS SEILER ATSTOVĖS LIETUVOJE, VADOVAS AUDRIUS BLAŽIŪNAS PRISTATĖ GARSIOSIOS INSTRUMENTŲ GAMINTOJOS PRODUKCIJĄ, KURIOS DAUGĖJA IR LIETUVOJE. TAČIAU KĄ DARYTI, KAD IR KONCERTINIŲ, IR MUZIKOS MOKYMO ĮSTAIGŲ, IR PRIVAČIŲ KLIENTŲ ĮSIGYJAMI INSTRUMENTAI ILGAI IŠLAIKYTŲ DERAMĄ KOKYBĘ? REMDAMASIS SEILER REKOMENDACIJOMIS IR SAVO PATIRTIMI A. BLAŽIŪNAS PASAKOJA APIE FORTEPIJONŲ IR PIANINŲ PRIEŽIŪROS YPATUMUS.

Evaldo LASIO nuotr.

Firminės instrumentų valymo šluostės, standartinės lėkštelės ratukams, medinių paviršių atnaujinimo ir švelniai poliruojantis valomasis skysčiai

Audrius BLAŽIŪNAS

KODĖL FORTEPIJONĄ AR PIANINĄ REIKIA REGULIUOTI

Fortepijono klaviatūra ir mechanizmas patiria nevienodas apkrovas, dėl to pakinta mechanizmo parametrai, tad instrumentą būtina sureguliuoti iš naujo. Gerai sureguliuotas mechanizmas grojant leidžia išvengti rimtesnių techninių nesklaidumų.

Atsakingai prižiūrimą instrumentą dažniausiai užteks tik šiek tiek patvarkyti. Nepamirškite pasinaudoti naujo instrumento garantinio laikotarpio paslaugomis ir tiekėjo išpareigojimais.

KAIP SUPRASTI, KAD INSTRUMENTAS IŠSIDERINĘS

Derėjimas yra darnus skirtingų unisono stygų arba skirtingų intervalų skambėjimas. Net ir be specialių įgūdžių girdėti, kada unisonas „paplaukęs“ ir banguojantis, o grynai intervalai – aktyvūs ir disonuojantys. Verta paminėti, kad tobula darna yra reliatyvus reiškinys, dažniausiai gyvuojantis trumpai, pavyzdžiui, po kruopštaus koncertinio derinimo, be to, kiekvienas žmogus turi savitą darnos pojūčio ribą. Vieniems darnos trūkumas yra nukrypimas nuo normos maždaug vienos bangos per sekundę greičiu, kiti tai pastebi tik tada,

kai vienas garsas pradeda skambėti kaip du.

Dažnai net nepastebime, kada instrumentas yra išsiderinęs. Žinoma, tai nenutinka per naktį. Tai laipsniškas procesas, per kurį mūsų klausa pripranta prie pokyčių. Tiesą sakant, žmogaus ausys visiškai nesugeba suvokti tokio pokyčio, kai derėjimas sutrinka iš esmės vienodai visuose registruose. Klausos treniravimas gali duoti gerų rezultatų, bet reguliarus eksperto atliekamas instrumento tikrinimas yra būtinas.

Daugelis muzikantų pageidauja, kad derinimo aukštis būtų 440–445 hercai. Tai turi prasmę, tačiau reikalauja daugiau priežiūros trumpesniais intervalais. Sulig kiekvienu

papildomu hercu, viršijančiu 440 Hz ribą, bendra stygų įtampa padidėja 1000 N. Tai atitinka 100 kilogramų svorį, kuris, atskaitos garsui a1 esant 445 Hz, įtempimą padidina papildomai puse tonos! Todėl rekomenduojame neviršyti 445 Hz ribos, nes ji patikrinta ir paprastai neperžengiama gaminant naujus instrumentus gamyklose.

INSTRUMENTO IŠSIDERINIMĄ LEMIANTYS VEIKSNIAI

Aplinkos sąlygos

Ilgėsiu laikotarpiu instrumentui didžiulį poveikį daro temperatūros ir drėgmės svyravimai. Galime tik stengtis sušvelninti natūralius pokyčius ir atsižvelgdami į tai derinti instrumentą sezoniškai (žiemą ir vasarą) arba reguliariai tuo pačiu metu laiku, jei derintojas kviečiamas rečiau.

Mediena yra natūrali medžiaga, kuri keičiasi sąveikaudama su aplinka. Natūralūs medienos kaitos procesai yra pabrinkimas, susitraukimas, išsiritimas, įtrūkimas ir spalvos pasikeitimas. Instrumentas tarnaus ilgiau, jei laikysitės gamintojo instrukcijos.

Drėgmė

Pagal SEILER rekomendacijas, instrumento aplinkoje dominuojanti santykinė drėgmė neturėtų būti mažesnė kaip 45% ir didesnė kaip 65%. Trumpą laiką viršijus nustatytas ribas (+/-10%), instrumentas reikšmingos žalos nepatirs, tačiau tai jau paveiks mechanizmo parametrus. Atkreipkite dėmesį, kad standartiniai higrometrai (tie, kurių jautrusis elementas yra plaukas, beveik visi ciferblatiniai prietaisai) netrukus tampa netikslūs ir turi būti kalibruojami bent kas pusmetį. Paprastai drėgmės matavimo prietaisai, senesni negu 10 metų, nebėra patikimi. Rekomenduojame naudoti šiuolaikinius elektroninius higrometrus.

Per didelė drėgmė sumažinama specialiais mechaniniais arba elektriniais prietaisais. Juos patariama rinktis pagal patalpos dydį ir esamas sąlygas.

Sausas oras

Instrumentas jokių būdu neturėtų išdžiūti. Sauso oro srovės ir skersvėjai lengvai gali sumažinti natūralių instrumento medžiagų drėgnumą. Tai ypač pasakytina apie šildymo laikotarpius. Dėl ilgai trunkančio sauso oro poveikio instrumento mediena susitraukia ir įtrūksta. Dažniausi rezonansinės plokštės, tiltų ir kuoliukų lentos įtrūkimai, nes jų mediena patiria didžiausią įtampą.

Šildymo sezono metu patariama naudoti specialias drėkinimo priemones. Efektyviausias yra elektrinis drėkintuvas, tačiau jis veikia ribotą laiką. Į kiekvieną instrumentą galima įmontuoti išmaniają drėkinimo sistemą: ji veikia lokaliai, tačiau reikalauja atsakingos priežiūros ir dėmesio, be to, yra brangi. Stiklainis ar kibirėlis su vandeniu dėl pasyvaus garavimo turi labiau simbolinę reikšmę. Tačiau visais atvejais verta pabrėžti, kad instrumentas yra tik daiktas – pirmiausia rūpinkitės gerą sveikatą palaikančiu mikroklimatu.

Šiluma

Instrumentas neturėtų stovėti iš šildytuvų, radiatorių ar židinių intensyviai sklindančios šilumos zonoje. Neintensyvios šilumos šaltinis turėtų būti ne arčiau kaip 1 metro atstumu, kaitrinius sceninius prožektorius taip pat derėtų laikyti kaip įmanoma toliau.

Šiuolaikiniai instrumentai apsaugoti nuo nepalankaus grindų šildymo sistemų poveikio. Tačiau juos būtų geriau statyti ten, kur tokių sistemų nėra. Įrengus grindų šildymo sistemą reikia stebėti, kad dominuojanti santykinė drėgmė nebūtų mažesnė kaip 45%. Jei instrumentas senesnis, po juo verta patiesti specialią termoizoliacinę medžiagą.

Saulės šviesa

Instrumentui kenkia tiesioginė saulės šviesa, nes ultravioletiniai spinduliai sukelia medienos spalvos pokyčius. Juodai poliruoti instrumentai šiuo požiūriu nėra jautrūs, bet saulėje greitai įkaista, o tai gali juos išderinti. Baltos spalvos ir beicuoti instrumentai turi būti ypač gerai ap-

saugoti nuo tiesioginių saulės spindulių, nes dėl to gali pakisti spalva.

Naudojimo intensyvumas

Instrumento garsas kinta proporcingai naudojimo intensyvumui, todėl reguliariai turi būti tikrinamas ir koreguojamas intonavimas. Tono spalva ir kokybė priklauso nuo plaktukų, jie lemia, ar garsas skamba aštriai, ar švelniai.

Vaikų skambinimas pianinu santykinai nedaug prisideda prie išsiderinimo, jį kur kas labiau pagreitina virtuozinės romantinės muzikos repertuarą atliekantis pianistas.

Instrumento savybės ir būklė

Neverta tikėtis stabilaus senų ar prastos kategorijos instrumentų derinimo – jų derinimo kuoliukų lenta perdžiūvusi, korpusas nestabilus, o stygos deformavęsi. Tačiau pasitaiko išimčių. Šiaip ar taip, derintojas visa tai gali įvertinti apžiūradamas instrumentą, o ne pagal jo pavadinimą.

Derintojo kvalifikacija

Derinimo kokybė neabejotinai priklauso nuo derintojo profesionalumo ir patirties, gebėjimo stabilizuoti įtemptą stygą ir profesionalių įrankių.

INSTRUMENTO IŠORĖS PRIEŽIŪRA

Satininis paviršius

Jį reikia valyti minkštu sausu audiniu, šiek tiek drėgna zomšos ar specialia mikropluošto šluoste. Labai nešvarioms vietoms valyti rekomenduojame šluostę pamirkyti karštame vandenyje su švelniu skalbikliu ir išgręžti. Šilta drėgna šluostė lengvai pašalins purvą. Nenaudokite antistatinųjų audinių – juose esama medžiagų, kurios gali prikibti prie instrumento paviršiaus.

Poliruotas paviršius

Jis valomas taip pat kaip ir satininis paviršius. Galima naudoti specialų purškiamą valiklį, kartu atliekanti ir kosmetinio poliravimo funkciją. Poliruotas paviršius neturi būti valo-

mas pernelyg dažnai, nes jis jautrus įbrėžimams. Jei paviršius labai nešvarus, šluostę plaukite dažniau, kad neatsirasų mikroįbrėžimų.

Vaškuotas paviršius

Jį reikia valyti tik minkšta sausa šluoste. Labai nešvarus paviršius valomas kaip satininis ar poliruotas. Nuvalytas vietas reikia palikti nudžiūti. Vaškuotą paviršių galima atnaujinti, tačiau tam reikia šiek tiek praktikos.

Neapdorotas paviršius

Jis ypač jautrus, nes neapsaugotas nuo aplinkos poveikio. Instrumentai tokiais paviršiais gaminami tik pagal specialų užsakymą ir be garantijų. Reikia nedelsiant pasirūpinti paviršiaus apsauga – padengti vašku, aliejumi arba laku. Tačiau net ir labai geros priemonės neapsaugo nuo karšto puodelio, iš gėlių vazos išsiliejusio vandens ar smūgio kietu daiktu.

Metalinės dalys

Metalinėms dalims taip pat reikia dėmesio – ant vyrių ir jungiamųjų detalių laikui bėgant atsiranda apnašų. Jas reikia reguliariai valyti atskiestu metilo spiritu (3–4 dalys vandens ir 1 dalis spirito). Nenaudokite jokių kitų valymo priemonių, nes metalą gali paveikti korozija. Specialios metalo valymo priemonės pašalina instrumento metalinių dalių apsauginę lako dangą, todėl jos turėtų būti iš naujo nulakuojamos, antraip labai greitai patamsės.

Klavišai

Įprastus plastikinius klavišus valykite sausa šluoste, dramblio kaulo plokšteles – atskiestu metilo spiritu (3–4 dalys vandens ir 1 dalis spirito) sudrėkinta šluoste, bet nepalikite šlapio paviršiaus, nes drėgna plokštelė gali pradėti riestis ir atsiklijuoti. Klavišus dezinfekuoti galima ant šluostės užpurškus šiek tiek spiritinio dezinfekcinio skysčio.

Ratukai

Ratukams paprastai nereikia išskirtinės priežiūros, tačiau nuo jų gali nukentėti patalpos grindys. Būkite

Evaldo LASIO nuotr.

Derintojas Audrius Blažiūnas. Nacionalinė filharmonija, 2015 m.

atidūs – neįsitikinus grindų tvirtumu, instrumento geriau nestumdyti. Nepamirškite, kad ratukai skirti tik minimaliai vietos korekcijai. Pianinas paprastai sveria 200–250 kg, kabinetinis fortepijonas – nuo 300 iki 400 kg, o koncertinis fortepijonas – net iki 600 kg. Platūs kokybiški ratukai kietmedžio parketo neturėtų pažeisti, bet parketlentės yra jautresnės. Ypač pavojingi pigūs ratukai. Gamintojai po visais ratukais rekomenduoja pakišti specialias lėkšteles. Jei tenka stumdyti labai daug, pavyzdžiui, scenoje ar nelygiu paviršiumi, gali lūžti pianino ratukas ar fortepijono kojos įtvirtinimas. Tokiu atveju stumdant reikėtų naudoti specialias lėkšteles su papildomais ratukais.

PRIEŽIŪROS INTERVALAI

Kas 6 mėnesius

Derinti

Intonuoti pagal polytį arba intonacijos lygumą

Kas 12 mėnesių

Patikrinti reguliavimą ir, jei reikia, instrumentą sureguliuoti

Patikrinti ir, jei reikia, priveržti visus mechanizmo varžtus

Patikrinti pedalo nustatymus, sureguliuoti klaviatūrą

Kas 2 metai (papildomai šalia 12 mėnesių priežiūros darbų)

Nuvalyti ir patikrinti slopintuvus
Jei reikia, nuvalyti slopintuvų strypą

Nuvalyti slopintuvų spyruoklytes

Kas 4 metai (jei instrumentas dažnai naudojamas)

Patikrinti mechanizmo parametrus

Suformuoti plaktukus

Sureguliuoti

Suintonuoti

Kas 8 metai

Patikrinti mechanizmo parametrus

Suformuoti plaktukus

Sureguliuoti

Suintonuoti

Sutepti klaviatūrą

Jei instrumentas naudojamas labai intensyviai, tam tikrus priežiūros darbus gali prireikti atlikti dažniau.

